

Inleiding

De rechtsstaat mag zich de laatste tijd verheugen over een grote belangstelling in het politieke en maatschappelijke debat, zij het veelal met een zorgelijke ondertoon. Maar lang niet altijd wordt blijk gegeven van voldoende begrip van wat de kern vormt van de rechtsstaat. Menigeen stelt de rechtsstaat gelijk aan het kritiekloos aanvaarden van elke gerechtelijke uitspraak, ook wanneer deze een expliciete opdracht aan de democratisch gelegitimeerde politiek bevat of aan interpretaties die rechters geven aan de inmiddels sterk uitgedijde kluwen van internationale verdragen.

Het wezen van een rechtsstaat is echter eerst en vooral dat de overheid wordt ingetoomd. Burgers worden in een rechtsstaat beschermd tegen een bemoeizuchtige overheid, die zelf aan een (grond)wet is gebonden. Daarom staan klassieke burgerrechten in een rechtsstaat centraal. Deze moeten waarborgen dat individuen en hun vrijwillige verbanden een vrije handelingssfeer hebben en houden, waar overheden en anderen buiten behoren te blijven.

Voor liberalen zijn in deze klassieke burgerrechten kernwaarden verankerd. Zij garanderen dat ieder individu vrij

wordt gelaten in zijn denken en de ruimte behoudt om eveneens in vrijheid te handelen zolang hij of zij daarmee de vrijheid van het andere individu niet inperkt. Dit lijkt vanzelfsprekend maar bijvoorbeeld de vrijheid van meningsuiting, de zelfbeschikking over het eigen lichaam of de vruchten (inkomsten) die iemand uit eigen inspanning heeft verkregen staan tegenwoordig onder druk. Daarom moeten deze klassieke vrijheden ferm worden verdedigd tegen intimidaties uit de *woke*-beweging en tegen de ‘cancel culture’, alsmede tegen strevingen om individuele rechten ondergeschikt te maken aan groepsbelangen en andere vormen van collectivisme.

Democratie leek in de twintigste eeuw aan de winnende hand, maar is niet langer vanzelfsprekend. Niet alleen blijkt een toenemend aantal nieuwe democratieën, van na de val van de Muur, wankel of nog slechts een façade voor autoritair bewind, ook oudere democratieën ontkomen niet aan bedreigingen. Bovendien is het geloof in de waarde van de democratie onder jongere generaties tanende. Liberalen dienen strijdbaar te zijn voor de democratie: intern door het besef levend te houden dat democratie een kostbare doch kwetsbare verworvenheid is, extern door liberale democratieën die door dictaturen worden bedreigd zo nodig actief en ook militair bij te staan, van onze door Rusland bedreigde Baltische bondgenoten tot en met het door communistisch China stelselmatig geïntimideerde Taiwan.